

**NARODOWY
BANK
POLSKI**

**KOMISJA
NADZORU
BANKOWEGO**

Generalny Inspektorat Nadzoru Bankowego

REKOMENDACJA B

dotycząca
ograniczania ryzyka inwestycji finansowych banków

Tekst zaktualizowany

Warszawa, 2002 r.

I. WSTĘP

Poniższa rekomendacja zastąpiła „Rekomendację B z dnia 3 marca 1997 r. w zakresie ograniczania ryzyka inwestycji kapitałowych banków”.

Inwestycje (zaangażowania) finansowe można określić jako inwestowanie funduszy banku w celu powiększenia jego wartości (osiągnięcia korzyści finansowych) poprzez wszelkie długoterminowe zaangażowanie w instrumenty rynku kapitałowego, pieniężnego, nieruchomości lub wszelkie inne przedsięwzięcia mogące przynosić zyski bankowi.

Banki zaangażowane w prowadzenie inwestycji finansowych powinny posiadać sporządzoną w formie pisemnej i zatwierdzoną przez kierownictwo strategię bieżącej, średnio- i długoterminowej polityki inwestycyjnej zapewniającą bezpieczeństwo banku jak i środków finansowych deponowanych przez klientów. Dokonywanie wszelkich zmian w zakresie strategii inwestycyjnej banku winno być zatwierdzane przez jego kierownictwo i odpowiednio umotywowane w formie pisemnej.

Zaleca się bankom dokonywanie cyklicznego przeglądu zasad polityki inwestycyjnej w celu ich adaptacji do bieżących i prognozowanych warunków rynkowych oraz potrzeb banku. Zasady strategii inwestycyjnej powinny być oparte na analizie bieżących i oczekiwanych zmian poziomu inflacji, stóp procentowych, kursów wymiany i innych czynników. Budowa portfela inwestycyjnego powinna odzwierciedlać przyjęte i zatwierdzone w banku cele inwestowania oraz bezpieczeństwo środków gromadzonych przez deponentów w bankach. Portfel inwestycyjny powinien być właściwie zdywersyfikowany. Struktura portfela posiadanych przez bank inwestycji powinna umożliwiać odpowiednie regulowanie płynności. W banku powinny być dokonywane przez odpowiednie komórki organizacyjne okresowe analizy dotyczące rynku kapitałowego.

Banki przeprowadzając ocenę wiarygodności podmiotów powinny uwzględnić wszelkie zdarzenia, które mogłyby w sposób znaczący wpłynąć na ocenę danej inwestycji i jej przyszłą rentowność. Bank powinien posiadać także odpowiednie procedury w zakresie bieżącego prowadzenia całości dokumentacji, jej obiegu i archiwizacji.

Odpowiedzialność za zatwierdzanie wszystkich wysokich wartościowo inwestycji ponosi kierownictwo danej instytucji.

Rekomenduje się monitorowanie, przynajmniej w układzie miesięcznym, przez kierownictwo banku ogólnego stanu, płynności oraz osiąganej rentowności portfela inwestycji banku.

Monitorowanie to ma służyć także zapobieganiu powstania ewentualnego przekroczenia wszelkich dopuszczalnych wewnętrznych jak i zewnętrznych limitów w zakresie koncentracji inwestycji w skali całego banku.

Rekomenduje się ponadto przeprowadzenie przez niezależne osoby w banku (np. zatrudnione w *Pionie Kontroli Wewnętrznej*) dodatkowych badań i testów dotyczących prawidłowości ewidencji i wyceny papierów wartościowych, wkładów, udziałów, dopłat, instrumentów pochodnych oraz badań dotyczących wszelkich niepożądanych praktyk. Dodatkowo rekomenduje się bankom opracowanie wewnętrznych definicji oraz zasad w zakresie identyfikacji ryzyka związanego z tzw. *dużymi koncentracjami* w zakresie prowadzonych inwestycji oraz ustalenie stosownych limitów wewnętrznych na wszelkie identyfikowane duże koncentracje w zakresie tychże inwestycji.

II. DEFINICJE

1. **Inwestycje** (zaangażowania) - inwestowanie funduszy banku w celu powiększenia ich wartości (osiągnięcia korzyści finansowych) poprzez wszelkie długoterminowe zaangażowanie w instrumenty rynku kapitałowego, pieniężnego, nieruchomości lub wszelkie inne przedsięwzięcia mogące przynosić zyski bankowi.

Do instrumentów tych można zaliczać np. wszelkie papiery wartościowe, jednostki uczestnictwa w funduszach inwestycyjnych, wkłady i udziały w spółkach i spółdzielniach, dopłaty do kapitału w spółkach, inne inwestycje w instrumenty rynku pieniężnego i kapitałowego (bony komercyjne, KWIT-y, itd.), gwarantowanie emisji, nabywanie nieruchomości i inne zaangażowania.

2. **Gwarantowanie emisji papierów wartościowych** - zobowiązanie do objęcia (zakupu), po z góry ustalonej cenie i w z góry ustalonym terminie, papierów wartościowych (dłużnych lub kapitałowych) pochodzących z nowej emisji w przypadku nie objęcia ich przez inne podmioty w drodze subskrypcji.

III. REKOMENDACJE

A. STRATEGIA I POLITYKA INWESTYCYJNA BANKU

1. Bank powinien posiadać sporządzoną w formie pisemnej i zatwierdzoną przez kierownictwo (Zarząd, Rada Nadzorcza Banku) strategię bieżącej, średnio- i długoterminowej polityki inwestycyjnej zapewniającą bezpieczeństwo banku jak i środków finansowych deponowanych przez klientów, uwzględniającą w szczególności:
 - krótko, średnio- i długoterminowe cele inwestowania,
 - określenie obszaru inwestycji uznanych przez bank za bezpieczne,
 - zasadę budowy portfela inwestycji i metody zarządzania nim,
 - metody dostosowywania odpowiednich strategii inwestycyjnych do zmian zachodzących na rynku,
 - stosowane techniki pomiaru ryzyka i rentowności inwestycji,
 - stosowane zasady ewidencji księgowej adekwatnej do rodzaju inwestycji,
 - zasady bieżącej wyceny dokonanych inwestycji,
 - zasady przydzielania przez władze banku odpowiednim osobom pełnomocnictw oraz ich odpowiedzialność na poszczególnych poziomach decyzyjnych,
 - poziom i tolerancję ryzyka akceptowane przez bank (np. limit maksymalnych dziennych strat),
 - kwotę funduszy możliwą do inwestowania,
 - przyszłe zapotrzebowanie na kapitał,
 - obowiązujące normy koncentracji zaangażowania banku i zasady ich monitorowania (zwłaszcza w kontekście koordynacji przepływu informacji pomiędzy np. Departamentem Inwestycji Kapitałowych, wydzielonym organizacyjnie i finansowo bankowym biurem maklerskim i Departamentem Kredytów Trudnych),
 - zasady i mechanizmy zabezpieczające przed przekroczeniem dopuszczalnych limitów koncentracji w skali całego banku,
 - zasady udzielania pełnomocnictw w zakresie reprezentowania banku w organach podmiotów, w których jest zaangażowany kapitałowo oraz zasady opracowywania i przedstawiania wniosków w zakresie udzielania rekomendacji dla przedstawicieli banku w organach tych podmiotów,
 - zasady i częstotliwość opracowywania okresowych informacji oraz sporządzania oceny podmiotów, w których bank jest zaangażowany kapitałowo,
 - zasady zarządzania nieruchomościami przejętymi przez bank w charakterze inwestycji oraz ich efektywność,
2. Wszelkie zmiany w zakresie strategii inwestycyjnej banku winny być zatwierdzane przez jego kierownictwo i odpowiednio uzasadnione w formie pisemnej.

Zaleca się bankom dokonywanie cyklicznego przeglądu zasad polityki inwestycyjnej w celu ich adaptacji do bieżących i prognozowanych warunków rynkowych oraz potrzeb banku.

3. Zasady strategii inwestycyjnej powinny być oparte na analizie bieżących i oczekiwanych zmian poziomu inflacji, stóp procentowych, kursów wymiany i innych czynników.

B. ZARZĄDZANIE PORTFELEM INWESTYCYJNYM

1. Budowa portfela inwestycyjnego powinna odzwierciedlać przyjęte i zatwierdzone w banku cele inwestowania oraz bezpieczeństwo środków gromadzonych przez deponentów w bankach.

2. Portfel inwestycyjny powinien być właściwie zdywersyfikowany.

Dywersyfikacja portfela powinna zapewniać możliwie wysokie bezpieczeństwo zainwestowanych funduszy.

Przy dywersyfikacji portfela inwestycyjnego bank powinien uwzględniać w szczególności:

- rodzaj inwestycji finansowych (w tym np.: forma prawna podmiotu, w który bank angażuje się kapitałowo),
- bieżącą i przewidywaną sytuację ekonomiczno-finansową podmiotów (dostęp do źródeł informacji - istotny zwłaszcza przy dokonywaniu inwestycji na rynkach zagranicznych),
- sytuację ekonomiczno-finansową podmiotu, którego emisje papierów wartościowych bank zamierza gwarantować ,
- powiązania organizacyjne i kapitałowe podmiotów, w które bank angażuje się kapitałowo,
- zaangażowanie kredytowe banku w te podmioty,
- termin wykupu przez emitenta dłużnych papierów wartościowych, z uwzględnieniem ewentualnej możliwości przedstawienia ich do wcześniejszego wykupu zarówno przez emitenta jak i nabywcę ,
- płynność dokonanych inwestycji finansowych,
- oczekiwaną rentowność,
- dywersyfikację geograficzną, branżową itd.,

3. Struktura portfela posiadanych przez bank inwestycji finansowych powinna umożliwiać odpowiednie regulowanie płynności.

4. Odpowiednie komórki organizacyjne banku powinny prowadzić okresowe analizy rynku kapitałowego (w tym międzynarodowego) a w szczególności:

- a) analizy ogólnej sytuacji panującej na rynku kapitałowym (bessa, hossa, stagnacja), w podziale na rynek giełdowy i pozagiełdowy,

- b) badanie skłonności inwestorów do inwestowania,
 - c) badanie sytuacji ekonomiczno-finansowej podmiotów będących przedmiotem zainteresowania banku z punktu widzenia potencjalnego zaangażowania kapitałowego (w szczególności analizy prospektów emisyjnych i memorandów informacyjnych),
 - d) badanie sytuacji ekonomiczno-finansowej oraz wszelkich potencjalnych, przyszłych zagrożeń podmiotów w kontekście zasadności angażowania się w nie przez bank,
 - e) analizy zakresu i kierunków zmian stóp procentowych,
 - f) porównywanie efektywności i rentowności wszystkich możliwości inwestycyjnych na rynku,
 - g) analizy kursów walut, w których dokonane zostały lub zostaną dokonane inwestycje zagraniczne,
 - h) poszukiwanie nowych możliwości inwestycyjnych zgodnych z założeniami polityki inwestycyjnej banku,
5. Osoby z zespołu, w którego zakresie obowiązków znajduje się przeprowadzanie analizy rynkowej, nie powinny uczestniczyć bezpośrednio w podejmowaniu decyzji inwestycyjnych oraz przeprowadzaniu transakcji.
- Zespół ten powinien posiadać własną, na bieżąco aktualizowaną, niezależną bazę informacyjną umożliwiającą przeprowadzanie właściwych analiz. Winien dokonywać oceny przewidywanego wpływu zmian wybranych czynników zarówno makro- jak i mikroekonomicznych na kształtowanie się sytuacji ekonomiczno-finansowej podmiotów, w które bank jest zaangażowany i które mogą mieć wpływ na zmianę oczekiwanych zysków.
6. Przeprowadzając ocenę wiarygodności podmiotów, banki powinny uwzględnić wszelkie zdarzenia, które mogłyby w sposób znaczący wpłynąć na ocenę danej inwestycji i przyszłą rentowność, w szczególności:
- a) nabycie, zbycie lub utrata aktywów o znaczącej wartości,
 - b) ogłoszenie upadłości, otwarcie postępowania układowego, otwarcie likwidacji podmiotu,
 - c) podjęcie decyzji lub planu połączenia z innym podmiotem,
 - d) zmiana biegłego rewidenta,
 - e) zmiany w akcjonariacie podmiotu,
 - f) zmiany na stanowiskach kierowniczych, w szczególności wśród członków organów nadzorczych i zarządzających w poszczególnych podmiotach ,
 - g) zmiany w profilu działalności gospodarczej podmiotów.
7. W przypadku nabywania dłużnych papierów wartościowych banki obowiązane są w szczególności do analizowania :
- a) celów i warunków emisji - określenia przedsięwzięcia, na które będą przeznaczane środki pochodzące z emisji,

- b) wielkości emisji,
- c) wartości nominalnej i ceny emisyjnej dłużnych papierów wartościowych,
- d) warunków wykupu,
- e) warunków wypłaty oprocentowania,
- f) wysokości i formy ewentualnego zabezpieczenia i oznaczenia przedmiotu zabezpieczenia,
- g) zysku bilansowego osiągniętego w okresach poprzedzających emisję i perspektywy kształtowania wyników finansowych emitenta w wyniku realizacji przedsięwzięcia sfinansowanego z emisji obligacji do czasu całkowitego ich wykupu,
- h) danych umożliwiających potencjalnym nabywcom obligacji orientację w efektach przedsięwzięcia, które ma być sfinansowane z emisji obligacji oraz zdolności emitenta do wywiązywania się z zobowiązań, wynikających z obligacji,
- i) sprawozdań finansowych emitenta, przynajmniej za ostatni rok obrotowy wraz z opinią biegłego rewidenta, zarówno przed podjęciem decyzji inwestycyjnej, jak w okresie przypadającym do całkowitego wykupu obligacji.

Wyżej przedstawione zasady winny także obowiązywać w zakresie papierów wartościowych, udziałów, nieruchomości oraz innych składników majątkowych przejmowanych przez bank za długi w ramach ich restrukturyzacji oraz papierów wartościowych, które mogą zostać objęte przez bank na skutek umowy gwarantowania emisji.

- 8. Bank powinien posiadać także odpowiednie procedury w zakresie bieżącego prowadzenia całości dokumentacji, jej obiegu i archiwizacji.
- 9. Rekomenduje się bankom szeroko zaangażowanym w transakcje na rynku kapitałowym oraz pieniężnym powołanie np. Komitetu Polityki Inwestycyjnej, w którego gestii byłoby między innymi zatwierdzanie wszystkich wysokich wartościowo inwestycji finansowych.

Usytuowanie, warunki organizacji, jak i zakres odpowiedzialności i zadań członków Komitetu są określa indywidualnie każdy bank. Jednakże w każdym banku odpowiedzialność za zatwierdzanie wszystkich wysokich wartościowo inwestycji finansowych ponosi kierownictwo.

- 10. Rekomenduje się monitorowanie przynajmniej w układzie miesięcznym przez kierownictwo banku ogólnego stanu, płynności oraz osiągniętej rentowności portfela inwestycji finansowych banku.

Monitorowanie to ma służyć także zapobieganiu powstania ewentualnego przekroczenia wszelkich dopuszczalnych wewnętrznych jak i zewnętrznych limitów w zakresie koncentracji inwestycji finansowych w skali całego banku.

W tym celu w banku powinien istnieć System Informacji dla Kierownictwa, umożliwiający generowanie informacji we właściwym czasie. Informacje posiadane przez kierownictwo powinny umożliwiać ocenę realizacji zadań polityki inwestycyjnej, realizowanej przez poszczególne pionier banku oraz wskazywać na bezpieczeństwo środków deponentów lokowanych jako inwestycje finansowe banku.

11. Osoby odpowiedzialne za przeprowadzanie transakcji na rynkach finansowych powinny posiadać stosowne przygotowanie zawodowe oraz umiejętności oceny i monitorowanie ryzyka towarzyszącego poszczególnym inwestycjom.

12. Rekomenduje się przeprowadzenie dodatkowych badań i testów przez niezależne osoby w banku (np. zatrudnione w Pionie Kontroli Wewnętrznej), dotyczących prawidłowości ewidencji i wyceny w zakresie papierów wartościowych, wkładów, udziałów, dopłat, instrumentów pochodnych oraz dotyczących wszelkich niepożądanych praktyk.

13. Rekomenduje się bankom opracowanie wewnętrznych definicji oraz zasad identyfikacji ryzyka związanego z tzw. dużymi koncentracjami w zakresie prowadzonych inwestycji finansowych.

W tym celu banki powinny :

- a) określić wewnętrzne zasady identyfikacji klientów blisko powiązanych (w tym np. powiązanych kapitałowo i organizacyjnie),
- b) określić zasady koncentracji między innymi w zakresie :
 - tego samego rodzaju papierów wartościowych,
 - papierów wartościowych posiadających ten sam rodzaj zabezpieczeń,
 - papierów wartościowych posiadających zbliżoną charakterystykę ryzyka.

Wewnętrzne zasady *weryfikacji i klasyfikacji klientów* powiązanych powinny być zgodne z obowiązującymi przepisami w tym zakresie.

14. Rekomenduje się ustalenie stosownych limitów wewnętrznych na wszelkie identyfikowane duże koncentracje w zakresie inwestycji finansowych.

15. Zlecenie przez bank wykonywania niektórych czynności związanych z inwestycjami finansowymi banków zewnętrznym firmom (outsourcing), nawet jeżeli firmy te są powiązane organizacyjnie lub kapitałowo z bankiem, będzie przedmiotem szczególnej uwagi nadzoru bankowego (czynności te nie mogą obejmować zarządzania portfelem inwestycyjnym, ani też zarządzania ryzykiem wynikającym z tego portfela). Bank zlecający omawiane czynności jest obowiązany zachować szczególne zasady ostrożności w zakresie delegowania swoich funkcji innym podmiotom. Przykładowe wymagania w tym zakresie obejmują:

- zachowanie pisemnej formy zlecenia oraz jego akceptacja przez kierownictwo banku,
- posiadanie przez bank umowy ze zleceniobiorcą,
- zdolność wykazania przez bank, że posiada efektywną kontrolę nad zleceniobiorcą w zakresie realizacji usług,
- możliwość bieżącego monitorowania przez bank sytuacji zleceniobiorcy i jego zdolności do realizacji usług,
- posiadanie planu awaryjnego na wypadek niezdolności dostarczenia usług przez zleceniobiorcę.

SPIS TREŚCI

<u>I. WSTĘP</u>	1
<u>II. DEFINICJE</u>	2
<u>III. REKOMENDACJE</u>	3
A. STRATEGIA I POLITYKA INWESTYCYJNA BANKU	3
B. ZARZĄDZANIE PORTFELEM INWESTYCYJNYM	4

Opracowano:

w Wydziale Regulacji Ostrożnościowych
Biura Polityki Nadzorczej GINB

Aprobował:

Wojciech Kwaśniak
Generalny Inspektor Nadzoru Bankowego